

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ УГОДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Поджаренко К.Є. – к.ю.н.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Процеси гуманізації та демократизації українського суспільства впливають на характер правових норм, зміст законодавчих конструкцій, а зрештою – на якісне оновлення окремих інститутів і галузей права. У зв'язку з приведенням кримінального процесуального законодавства України у відповідність до визнаних міжнародних стандартів, одним з об'єктів такої модифікації стала процедура кримінального провадження.

Останнім часом у юридичній літературі багато уваги приділяється як перевагам, так і недолікам процедури скороченого судочинства. Немає жодної підстави вважати, що скорочення призводить до неповноцінності кримінального провадження.

Перш ніж говорити про досить новий для України порядок кримінального провадження – угоди, слушно було б дослідити досвід становлення такого правового інституту.

24 липня 2002 р. Економічна і соціальна рада при ООН ухвалила резолюцію «Про основні принципи програм відновлюючого правосуддя у кримінальних справах», яка рекомендує всім країнам розвивати та впроваджувати програми відновлюючого правосуддя у національне судочинство. Існує декілька моделей подібного правосуддя, і найпоширенішою його формою є програми примирення жертв і правопорушників (медіація).

Відповідно до Рамкового рішення ради Європейського Союзу «Про положення жертв у кримінальному судочинстві» від 15 березня 2001 р. медіація у кримінальних справах – це процес пошуку до або під час кримінального процесу взаємоприйняттого рішення між потерпілим та правопорушником за посередництва компетентної особи – медіатора.

На підставі цього рішення всі країни Європейського Союзу зобов'язані поширювати посередництво в кримінальних справах та забезпечувати прийняття до розгляду будь-якої угоди між жертвою та правопорушником, досягнутої в процесі посередництва.

У Франції прокурор, який вирішує питання про порушення публічного позову, вправі на власний розсуд оцінювати доцільність кримінального переслідування в кожному окремому випадку [1, с. 35-48].

Спрощена процесуальна форма кримінального процесу відіграє ту саму роль,

що і в звичайному процесі: забезпечення завдань правосуддя, дотримання гарантій прав учасників судочинства. Такий вид судового процесу, вводиться законодавцем винятково з метою максимального пришвидшення і здешевлення вирішення кримінальних справ. Вступаючи до Ради Європи 9 листопада 1995 року, Україна зобов'язалася якісно реформувати кримінальне судочинство.

В юридичній літературі вважають, що «угоди про визнання» є лише частковим звільненням від кримінального переслідування, бо особа легально звільняється від переслідування за вчинення інших злочинів (за винятком тих, за які вона переслідується в класичному порядку).

Окрім того, обвинувачений не усуває шкідливих наслідків вчинених діянь. Особа лише полегшує обвинуваченню притягнення «себе» до відповідальності за вчинення певних злочинів, за що отримує від нього щось на зразок «індульгенції» за інші злочини.[2, с. 132-147]

У Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) передбачено декілька особливих порядків провадження. Вони об'єднані у восьмому розділі кодексу. Перший особливий порядок провадження, який регламентується кодексом – кримінальне провадження на підставі угод.

В кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод:

1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим;

2) угода між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості (35 глава КПК України) [3].

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим, за правилами ст. 469 КПК України може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді).

Слідчий, прокурор зобов'язані проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

У разі якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угода може бути укладена з одним (кількома) з підозрюваних чи обвинувачених. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), з якими досягнуто згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими.

У разі якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від різних кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма потерпілими, угода може бути укладена з одним (кількома) з потерпілих. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), яка досягла згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.[4; с. 76-83]

Відповідно до ст. 471 КПК України, в угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

Одним з основних принципів укладання угоди є її наслідки, визначені ч. 1 ст. 473 КПК України:

1) для підозрюваного чи обвинуваченого - обмеження права оскарження вироку та відмова

від здійснення прав, передбачених пунктом 1 частини четвертої статті 474 цього Кодексу. Так вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим може бути оскаржений в апеляційному порядку: - обвинуваченим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання, суворішого ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених для порядку розгляду проваджень на підставі угод, в тому числі не роз'яснення йому наслідків укладення угоди; - потерпілим, його представником, законним представником, виключно з підстав: призначення судом покарання, менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; не роз'яснення йому наслідків укладення угоди; невиконання судом вимог, встановлених для порядку розгляду проваджень на підставі угод; - прокурором виключно з підстав затвердження судом угоди у кримінальному провадженні, в якому згідно з частиною третьою статті 469 цього Кодексу угода не може бути укладена;

2) для потерпілого - обмеження права оскарження вироку з вищенаведених підстав та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.[5, с. 50-52]

Крім того, кримінальним процесуальним кодексом передбачено і наслідки невиконання такої угоди, зокрема в ст. 476 КПК де зазначено, що суд своєю ухвалою скасовує вирок, яким затверджена угода, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що засуджений не виконав умови угоди. Наслідком скасування вироку є призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була ініційована на стадії досудового розслідування.

В країнах де укладення угод набуло досить широкого характеру, високий рівень правової освіти та правової свідомості населення даної країни, що практично виключає випадки оскарження рішень у кримінальному провадженні з підстав, які ніким не оспоруються, чітко визначені в угоді та визнані судом доведеними.

Література

1. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року (редакція від 14.04.2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод : Лист Вищого спеціалізованого суду від 15.11.2012 року (редакція від 05.04.2013 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12>
4. Пушкар П.В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Пушкар П.В. – Х., 2005. – 182 с.
5. Шиян А.Г., Черненко А.П. Протокольна форма досудової підготовки матеріалів у кримінальному судочинстві України: навч. посібник. – Дніпропетровськ, 2002. – 172 с.

УДК 355.015 (477)

МІЛІТАРИЗМ ЯК ПРОЯВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Добіжа В.В. – к.політ.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Дефініція «мілітаризація» має подвійне трактування і значення. По-перше, в традиційному розумінні мілітаризація - це процес підпорядкування суспільного життя потребам ведення збройної боротьби, здатний в результаті призвести до перебудови всього суспільства на військовий лад. По-друге, доцільно вказати на можливість мілітаризації політики, під якою слід розуміти процес цілеспрямованого або стихійного поширення принципів військового мистецтва, засобів, методів і технологій військового походження в сферу зовнішньо- і внутрішньополітичних відносин.

Втім традиційний підхід щодо розуміння цього явища базувався на системі цінностей часів холодної війни ХХ сторіччя і на сучасному етапі виглядає застарілим. Адже реаліями сьогодення постало те, що класична, повномасштабна війна із застосуванням збройних сил з метою захоплення території, втрачає свою актуальність.

При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту. Проти України застосовується гібридна війна - війна, основним інструментом якої є створення державо-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною. Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, що сприяють виникненню та поглибленню в державі, обраній для агресії, внутрішніх конфліктів: створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду з її переходом у інформаційну війну; створення економічних проблем через економічне протистояння з

переходом в економічну війну та протидію зв'язкам країни-жертви з сусідніми країнами; підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму; сприяння створенню нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан та ін.) та їх оснащення.

Тому сутність явища «мілітаризм» слід розкривати і як ідеологічну доктрину, і як політичний режим або світогляд та спосіб життя, і як трансформацію суспільної свідомості з врахуванням воєнних інтересів.

Україна перемістилася в Глобальному індексі мілітаризації за 2016 рік з 23-го на 15-те місце серед 152 держав світу, що представлені у рейтингу [1]. У загальноєвропейському рейтингу Україна піднялася на 7 сходинку, поступаючись Вірменії, Росії, Кіпру, Греції, Азербайджану і Білорусі, але випереджаючи більшість країн Західної Європи. Місце в рейтингу визначається наступним чином: порівняння частки військових витрат у ВВП і часткою витрат на охорону здоров'я. Серед європейських країн, де зниження оборонних бюджетів було сталою тенденцією протягом тривалого часу, конфлікт в Україні призвів до істотної зміни мислення, і, як наслідок, зростання мілітаризації.

Військові дії на Сході суттєво змінили підхід до формування оборонного бюджету нашої держави. Відповідно до Стратегії національної безпеки України та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України щорічне бюджетне фінансування сектору безпеки і оборони має становити не менше 5% від валового внутрішнього продукту. На нацбезпеку та оборону в бюджеті передбачено 130 млрд гривень, або 5% від ВВП. Підтвердженням цього вже другий рік поспіль є рекордні за всю історію українського війська бюджетні видатки на оборону. У Законі України «Про Державний бюджет на 2017 рік» на